

BÁHIR

Oberlander Báruch: Zsidó jog és etika, Tanulmányok modern társadalmi kérdésekben, 1–2. kötet, Budapest, Budapesti Ortodox Rabbínátus – Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség, 2021, 2022.

Szathmáry Béla

GONDOLATOK OBERLANDER BÁRUCH ZSIDÓ JOG ÉS ETIKA KÖTETEIRŐL

Oly korban élünk most a földön, amikor az emberiség jelentős része a sok esetben maga alkotta emberi jogokra hivatkozással megkérdőjelez számos, az emberek együttélésére vonatkozóan előírt örök érvényű szabályokat. Ennek során kétségbe vonják nemcsak az általuk egyértelműen bizonyítottnak látott természeti törvényeket, hanem sok esetben a hiten alapuló örök, a teremtő Isten által előírt szabályokat, törvényeket, az ezekben megfogalmazott igazságokat is. Sok esetben pedig éppen az ezeken alapuló vallási értelmezéseket félreértelmezve hirdetik az isteni igazsággal szemben a saját érdekeiknek megfelelő „igazságaikat”. Ennek tipikus esete a világszerte egyre nagyobb teret kapó gender-kérdés, amely szerint nem csak két nem létezik, már nem is három, hanem számtalan, így nem fogadják el az emberi faj fennmaradásának alapjául szolgáló egyszerűen belátható tény, miszerint egy gyermek a nő petesejtje és a férfi ivarsejtjének egyesülése útján történt fogamzás eredményeként születik. Így számukra értelmetlen az a bibliai kijelentés, mely szerint „Megteremtette Isten az embert a maga képmására, Isten képmására teremtette, férfivá és nővé teremtette őket.” (1Móz 1,27.) De vannak, akik éppen a keresztény Bibliára hivatkozással látják állításukat igazoltnak, szöveget jelentősen félreértve, vagy ami még rosszabb, szándékosan félremagyarázva: „Krisztusban tehát nincs zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad, nincs férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok Krisztus Jézusban.” (Gal 3,28.) Ilyenkor kell, hogy eszünkbe jusson Ézsaiás próféta tanítása: „Jaj azoknak, akik azt mondják a rosszra, hogy jó, és a jóra azt, hogy rossz, akik a sötétséget világosságnak, a világosságot pedig sötétségnek mondják, akik azt állítják a keserűről, hogy édes, az édesről pedig azt, hogy keserű! Jaj azoknak, akik bölcseneknek képzelik magukat, és magukat tartják okosnak.” (Ézs 5, 20-21.)

A fentiek alapján ebben a zavaros világban eligazodni kívánó emberek számára kiemelke-

dően fontos, hogy felmerülő kérdéseikre alapos és megfontolt válaszokat kapjanak. Az állam a vallási felekezetek kiemelkedő értékkeremtő és értékmegőrző szerepét elismerve teret ad a vallási közösségek számára nemcsak az iskolai, hanem az állam által szervezett vagy általa jóváhagyott kereteken túli képzéseknek is. Ebbe a sorba illeszkedik a Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Alapítvány, s a benne kiemelkedő szerepet játszó Oberlander Báruch rabbi tanítói tevékenysége. A politikai rendszerváltást követően a Magyarországon az ortodox zsidó vallási és kulturális életet megújítani, kiterjeszteni, élőbbé tenni kívánó, majd az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközségben szervezeti formát öltő haszid zsidóság vezető rabbija és munkatársai nagy szorgalommal munkálkodnak e cél érdekében, hirdetve szóban, nyomtatásban és a mai kornak megfelelően elektronikus formában honlapjukon a zsidó.com-on a Tóra és a Biblia örök érvényű tanításait, hogy minden korban és minden nemzedékben a meghatározó erkölcsi és morális kérdésekre válaszokat találjunk, teret adva a mindennapi élet által felvetődő kérdések megfogalmazásának, az erre adandó válaszoknak, a vitás kérdések megbeszélésének. E munka egyik meghatározó összefoglalását találhatja meg az olvasó az Oberlander Báruch tanulmányait összefoglaló kétkötetes munkájában, a Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Alapítvány által kiadott *Zsidó jog és etika 1. és 2. kötetében*. A szerző megfogalmazott célja szerint a Tan továbbadása nemcsak abból áll, hogy az egyik generáció bölcsei megtanítják azt a következő generációnak, hanem azt is megmutatják nekik, hogyan lehet ezeket az ősi isteni elveket alkalmazni az újabb és újabb különleges helyzetekben.

A célnak megfelelően az első tanulmánykötetben a szerző tematikus fejezetekben foglalja össze az eddig felmerült, nem elsődlegesen vallási, hanem a zsidóság mindennapi életével kapcsolatos és az azon kívüli, társadalmi kérdésekre adott válaszait, gondolatait, eligazítást nyújtva nemcsak a zsidó embernek, hanem valamennyiünknek abban, hogyan találjuk meg a helyes utat. A szerző így összefoglalja azokat a történelmi, társadalmi körülményeket, amelyekben a zsidóság a kezdetektől napjainkig éli az életét, az ezzel kapcsolatos nehézségeit, megítélését. Választ kaphatunk a társadalom és összetartás alapvető kérdéseire a globalizáció, a szólásszabadság, az emberi méltóság kapcsán, a múlt feldolgozását elősegítendő az ügynökök és besúgók megítélésére, a zsidóság jogi státuszának felmerülő kérdéseire, nemzetiségének kérdéskörére és jogi szervezeti formáinak lehetőségeire. A szerző a gyógyítás és orvosi etika című fejezetben összefoglalja az orvoslás háláchikus alapelveit, a zsidó orvosi etika aktuális gyakorlati kérdéseit, foglalkozik az orvosi műhibák megítélésével, az oltásellenesség, a szervátültetés, de a kábítószerrel által okozott függőség kérdéseivel is. A szerző az első kötetben külön fejezetet szentel a gyermeknemzéssel kapcsolatos kérdéseknek, így a sterilizáció és a fogamzásgátlás, a mesterséges megtermékenyítés háláchikus alapelveinek és gyakorlati kérdéseinek, a petesejt-donáció, béranyaság és örökbefogadás problémakörének, végül hasznos tanácsokat ad arra, mit tehetünk az isteni gyermekáldás elősegítése érdekében.

A második kötetben találunk néhány olyan témakifejtést, amely az első kötetben szereplő kérdésekhez kapcsolódik, kiegészítve azt. Ilyen az élet és a gyógyítás alapvető kérdéseire adott válasz, az élet feláldozása a közösség érdekében, illetve a sertésből származó szervek és szövetek felhasználási lehetőségei a gyógyításban. A szerző külön feje-

zetet szentel a háború és a béke aktuális kérdéseinek, így érinti az orosz-ukrán háború által felvetett gyakorlati kérdéseket, az ukrán zsidók iratanyagának sorsát, a háború és az élőpajzs problémakörét és a menekültkérdést. A szerző a Királyság és közigazgatás című fejezetben fejt ki gondolatait a köztetek és az újszülöttek névadása háláchikus szabályairól, Erzsébet királynő halála kapcsán foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy ünnepeket-e akkor, amikor mindenki más gyászol, van-e áldás III. Károly brit királyon, de vizsgálja Trianon vallási hatását az elcsatolt országrészekben. A további fejezetben a mindennapi élet körülményei között betartandó, figyelembe veendő háláchikus szabályok ismertetése körében kaphatunk választ arra, hogy kóser-e a sertés ízű vegán „hús” és a mesterségesen előállított étel. Külön fejezetet kapott a zsinagógaépítészet és az eladott, megüresedett, kiürített és kisajátított zsinagógák sorsa, a rabbik szerepe a zsidó közösségekben és a vezető testületek vezető szerepei. Válaszokat kaphatunk a zsidóság mibenlétének kérdéseire, a kitérés és a betérés lehetőségeire, a gyász és a kádis szabályaira nem zsidó szülők esetén. Végül a hazugság, a plágium és a kommunista világ besúgóí és a zsidó ügynökök tevékenységének megítéléséről olvashatunk. A kötetet a Vasvári Pál utcai zsinagóga történetét tartalmazó melléklet zárja. A két kötet elsődleges célja, hogy a mindennapi kérdéseinkre alkalmazható szabályokat találjunk.

Végezetül foglaljuk össze, mi lehet-e két kötet hosszú távú hatása a zsidóság és a Bibliát mint az isteni törvények forrását magáénak tartó és tudó emberiségre. A jog és az etika mindig és mindenkor szoros kapcsolatban állt és áll egymással. Az emberek által megalkotott magatartásszabályok, amelyek tipikusan a jogalkotás termékeiként jelennek meg és fogalmaznak meg általános, azaz minden hatálya alá tartozó ember számára egyformán érvényes és egyformán kötelező szabályokat, nem szabad, hogy eltérjenek az igazságot meghatározó erkölcsi szabályoktól. Az igazság ugyanis erkölcsi, és nem jogi kategória. Ha a jog eltér ettől, lehet, hogy egy magatartást jogszerűnek kell megítélnünk, de nem fog találkozni az emberek általános értékítéletével, következképpen nem lesz igazságos és nem lesz erkölcsös sem, így az önkéntes jogkövetés nem lesz elvárható. Joseph Herman Hertz (1872–1946) ezzel kapcsolatos álláspontját hívom segítségül e gondolat alátámasztására: „A gyenge és tévelygő halandónak szüksége van olyan tekintélyen alapuló törvényre a jó és a rossz kérdésében, amely félreérthetetlen világossággal lefekteti a kötelesség fő alapelveit, és megjelöli a bűnök főcsoportjait. Ilyen isteni megállapítása az erkölcsi törvénynek minden korban óriási fontossággal bír az emberiség szempontjából, hogy a kételyek eloszoljanak és hogy az álbölcsélet elnémuljon, amely mindenkor kész volt a jót rossznak és a rosszat jónak minősíteni.”¹

Oberlander Báruch rabbi gondolatai segítenek bennünket abban, hogy elgondolkodjunk életünk során arról, általánosságban mi a helyes, mi a helytelen, és a mindennapi életünkben felmerülő kétségeink esetén az aktuális helyzetben mi legyen a követendő út, hogy cselekedeteinket nem a mi gyarló és múlandó emberi törvényeink, hanem az örök érvényű isteni törvények jelöljék ki. Ennek jegyében ajánlom olvasásra és alapos tanulmányozásra e két kötetet.

1 HERTZ, Joseph Herman: *Mózes öt könyve és a Haftárak*, 2. kötet, *Exodus*, ford. HEVESI Simon, Budapest, Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület, 1996, 230–231.